RABHADH
CAITHFEAR an scrúdpháipéar seo a thabhairt ar ais le do fhreagarleabha(i)r ag deireadh an scrúdaithe, nó caillfear marcanna.

Scríobh do Scrúduimhir anseo ⇒

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2018

EACNAMAÍOCHT – ARDLEIBHÉAL

(400 marc)

DÉARDAOIN 21 MEITHEAMH - MAIDIN 9:30 – 12:00

Freagair **sé** cheist as Roinn A agus **ceithre** cheist as Roinn B.

ROINN A (100 marc)

Freagair **sé** cinn de na **naoi** gceist ghearrfhreagra sna spásanna atá ann dóibh.

ROINN B (300 marc)

Freagair **ceithre** cheist.
Scríobh na freagraí i do fhreagarleabha(i)r.
Ná scríobh freagraí Roinn B ar an gceistpháipéar seo.
Tá na ceisteanna ar fad ar aon mharc (75 marc).
Tabhair faoi deara go bhfuil fo-ranna sna ceisteanna.

Ní mór duit an scrúdpháipéar seo a thabhairt ar ais in éineacht le do fhreagarleabha(i)r ag deireadh an scrúdaithe.

ROINN A (100 marc)

Freagair **sé** cinn de na **naoi** gceist ghearrfhreagra sna spásanna atá ann dóibh.

1. Is **'praghasghlacadóir'** é an gnólacht san iomaíocht fhoirfe.

(a) Mínigh an ráiteas seo.

____

____

____

(b) Seachas praghasghlacadh, tabhair breac-chuntas ar **dhá** shaintréith de mhargadh atá san iomaíocht fhoirfe.

(i) ____

____

(ii)____

____

(16 mharc)

2. *Tá rabhadh tugtha ag an ECFE (OECD) go bhféadfadh ardú ar rátaí úis roimh dheireadh na tréimhse deich mbliana seo (roimh thús 2020) an téarnamh sa gheilleagar i limistéar an euro a bhfuiltear ag súil le fada leis, a chur i mbaol.*

Tabhair breac-chuntas ar **dhá** iarmhairt eacnamaíochta a d'fheadfadh a bheith ag ardú ar rátaí úis ar gheilleagar na hÉireann.

(i)____

____

(ii)____

____

(16 mharc)

3. Is sampla d'**aontas custaim** é an AE. Mínigh an téarma aontas custaim.

____

____

____

____

(16 mharc)

4. **(a)** Luaigh **Dlí an Toraidh Imeallaigh Laghdaithigh**.

____

____

____

____

(b) Cé acu sa ghearrthréimhse nó san fhadtréimhse a théann dlí seo i bhfeidhm? Mínigh do fhreagra.

____

____

(16 mharc)

5. Léigh gach ráiteas díobh seo thíos agus cuir in iúl cé acu **FÍOR** nó **BRÉAGACH** atá an ráiteas. [Cuir tic (✓) sa bhosca ceart.]

RÁITEAS	FÍOR	BRÉAGACH
D'fhéadadh 'áireamh dúbailte' tarlú nuair a bhaintear úsáid as modh an chaiteachais chun gníomhaíocht gheilleagrach a thomhas.		
Is instealladh i sreabhadh ciorclach an Ioncaim iad easpórtálacha.		
Tá soláthar in aghaidh dímheasa san áireamh san Olltáirgeacht Intíre (OTI).		
Déantar tuarastail oidí na mbunscoileanna a chatagóiriú in Éirinn mar íocaíochtaí aistritheacha.		

(16 mharc)

6. Luaigh agus mínigh **ceithre** Phrionsabal an Chánachais ag Adam Smith.

(i) ____

____

(ii) ____

____

(iii) ____

____

(iv) ____

____

(17 marc)

ROINN A (ar leanúint)

7. **(a)** Tabhair breac-chuntas ar **dhá** bheartas d'fhonn éagothroime ioncaim a laghdú a d'fhéadfadh an rialtas a chur sa mheá.

(i) ____

____

____

(ii) ____

____

____

(b) Tabhair breac-chuntas ar dhúshlán **amháin** do gheilleagar na hÉireann a d'fhéadfadh a bheith ag baint le laghdú éagothroime ioncaim.

____

____

(17 marc)

8. Tabhair breac-chuntas ar **thrí** iarmhairt eacnamaíochta a bhainfeadh le haois scoir na n-oibrithe san earnáil phoiblí a ardú go 70 bliain d'aois.

Iarmhairtí eacnamaíochta:

(i) ____

____

____

(ii) ____

____

____

(iii) ____

____

____

(17 marc)

9. **(a)** Sainmhínigh an téarma **idirdhealú praghsanna**.

Sainmhíniú: ____

____

____

(b) Tabhair breac-chuntas ar **thrí** choinníoll atá riachtanach chun go mbeadh idirdhealú praghsanna ann.

(i) ____

____

(ii)____

____

(iii) ____

____

(17 marc)

***Ná dearmad an scrúdpháipéar seo a thabhairt ar ais leis an/na (bh)freagarleabha(i)r a úsáidtear chun na ceisteanna i Roinn B a fhreagairt*.**

ROINN B (300 marc)

Freagair **ceithre** cheist.
Scríobh na freagraí i do fhreagarleabha(i)r.
Ná scríobh freagraí Roinn B ar an gceistpháipéar seo.
Tá na ceisteanna ar fad ar aon mharc (75 marc).
Tabhair faoi deara go bhfuil fo-ranna sna ceisteanna.

1. **(a)** (i) Déan idirdhealú idir **gluaiseacht** feadh chuar an éilimh agus **bogadh** i gcuar an éilimh.

(ii) Mínigh, le cabhair léaráide de sholáthar agus d'éileamh, an dóigh a bhfillfeadh margadh ar an gcothromaíocht tar éis farasbairr (soláthar iomarcach) sa mhargadh. [25]

(b) *Rinne úinéirí ionad ceoil taighde margaidh ar éileamh na dtomhaltóirí ar thicéid ar phraghsanna difriúla. Is é 400 duine an líon iomlán daoine a thógann an t-ionad ceoil. Taispeántar an t-eolas a fuair siad sa tábla thíos.*

Praghas (€)	An Chainníocht a Éilítear	An Chainníocht a Sholáthraítear
€100	0	400
€80	200	400
€60	400	400
€40	600	400
€20	800	400

(i) Agus tú ag baint úsáid as na sonraí thuas, tarraing cuar an éilimh agus cuar an tsoláthair don ionad ceoil seo, agus taispeáin praghas agus cainníocht na dticéad ar a raibh an margadh seo i gcothromaíocht.
(ii) Mínigh an chúis atá leis an gcruth atá ar chuar an tsoláthair don ionad ceoil seo.
(iii) Mínigh na téarmaí **barrachas an tomhaltóra** agus **ioncam iomlán**.
(iv) Ar an léaráid a tharraing tú i gcuid (i) thuas, taispeáin go soiléir limistéar bharrachas an tomhaltóra **agus** limistéar an ioncaim iomláin i gcothromaíocht.
[35]

(c) *Déanann úinéirí an ionaid seo cinneadh €60 a ghearradh ar gach ticéad.*

(i) Ríomh an t-**ioncam iomlán** ó dhíolacháin na dticéad don ionad thuas, má bhíonn an teach lán. **Taispeáin do chuid oibre**.
(ii) Mínigh conas a d'fheadfadh úinéirí an ionaid cheoil sochar a bhaint as eolas ar an gcoincheap **barrachas an tomhaltóra.** [15]

[75 marc]

2. **(a)** *Is struchtúr margaidh é olagaplacht ina mbíonn ceannas ar an margadh ag roinnt bheag gnólachtaí.*

(i) Déan cur síos ar an dóigh a dtéann gnólachtaí sa struchtúr margaidh seo in iomaíocht lena chéile.

(ii) Déan plé ar na buntáistí agus ar na míbhuntáistí a bhaineann leis an olagaplacht mar struchtúr margaidh. [30]

(b) (i) Mínigh, le cuidiú léaráide atá lipéadaithe go soiléir, cothromaíocht fhadtréimhseach gnólachta atá ag feidhmiú faoi choinníollacha olagaplachta.

(ii) Agus tú ag tagairt do chuar an éilimh a bhfuil 'cor' ann a tharraing tú i gcuid (i) thuas, mínigh an bunús atá le **'dolúbthacht praghsanna'**. [25]

(c) *'Soláthraithe árachas gluaisteán in Éirinn faoi scrúdú le linn fiosrú frithchairtéil.'*

(**Foinse**: *The Irish Times,* Iúil 2017)

(i) Mínigh na slite is dócha a rachadh claonpháirteachas i dtionscal an árachais ghluaisteán (e.g. comhaontú cairtéil) i bhfeidhm ar thomhaltóirí, dá mbeadh a leithéid ann.

(ii) Mol **dhá** bheart a d'fhéadfadh an rialtas a chur san áireamh chun cleachtais fhrithiomaíocha sa tionscal a dhídhreasú. Mínigh do fhreagra. [20]

[75 marc]

3. **(a)** Taispeánann an tábla thíos aschur agus costas iomlán gnólachta. Is é €30 an praghas díola seasta atá ar tháirge an ghnólachta is cuma cén t-aschur a bhíonn ann.

Aschur (aonaid)	0	1	2	3	4	5	6	7
Costas Iomlán(€)	20	40	50	65	85	115	160	210

(i) Sainmhínigh an téarma **costas imeallach**.

(ii) Tarraing agus lipéadaigh go soiléir graf a léireoidh an costas imeallach ag gach leibhéal aschuir.

(iii) Cuir in iúl ar an ngraf a tharraing tú leibhéal an aschuir a thugann an t-uasbhrabús **agus** mínigh do fhreagra.

(iv) Ríomh an brabús a thuilltear ag an leibhéal aschuir seo a thugann an t-uasbhrabús. [25]

(b) (i) Sainmhínigh an téarma **praghasleaisteachas an tsoláthair** (**PES**).

(ii) Mínigh, le cuidiú sampla, cén fáth a bhféadfadh difríocht a bheith ann idir an PES san fhadtréimhse agus an PES sa ghearrthréimhse.

(iii) Déan plé ar **dhá** thoisc, seachas an tréimhse ama, a mbíonn tionchar acu ar PES táirge. [25]

(c) (i) Tabhair breac-chuntas ar an tionchar a d'fhéadfadh a bheith ag titim i luach Steirling (£) in aghaidh an euro (€) ar an bpraghas a íocann tomhaltóirí sa Ríocht Aontaithe ar tháirgí as Éirinn.

(ii) Mínigh conas a d'fhéadfadh eolas ar **phraghasleaisteachas an éilimh** (**PED**) a bheith ina chuidiú ag easpórtálaithe in Éirinn a dteastaíonn uathu a n-ioncam iomlán ó dhíolacháin a uasmhéadú i margadh na Ríochta Aontaithe. [25]

[75 marc]

4. **(a)** (i) Sainmhínigh an téarma **táirgiúlacht an tsaothair**.
(ii) Mínigh an dóigh a bhféadfadh gnólacht táirgiúlacht an tsaothair a mhéadú.
[20]

(b) *Cuireann an domhandú ar chumas gnólachtaí leas a bhaint as barainneachtaí scála*.
(i) Mínigh an téarma **barainneachtaí scála**.
(ii) Déan plé ar an dóigh a bhféadfadh gnólacht buntáiste a bhaint as barainneachtaí scála. Bíodh samplaí agat ag tacú le do fhreagra.
(iii) An féidir le gnólachtaí éirí 'rómhór'? Mínigh do fhreagra. [30]

(c) *Tig le srianta ar shoghluaisteacht oibrithe tionchar a bheith acu ar fhás geilleagrach.*

(i) Déan idirdhealú idir soghluaisteacht ghairme lucht saothair agus soghluaisteacht gheografach lucht saothair.
(ii) Déan plé ar na tosca a chuireann srian le soghluaisteacht gheografach lucht saothair.
(iii) Mol beart **amháin** a bhféadfaí smaoineamh ar é a chur i bhfeidhm d'fhonn dul i ngleic le ceann ar bith de na tosca a luaigh tú in (ii) thuas.
Mínigh do fhreagra. [25]

[75 marc]

5. **(a)** (i) Mínigh na téarmaí **polasaí fioscach** agus **polasaí airgeadaíochta**.
(ii) Tabhair breac-chuntas ar an tslí a mbíonn tionchar ag ballraíocht na hÉireann i limistéar an euro ar fheidhmiú pholasaí airgeadaíochta **nó** pholasaí fioscach an Rialtais in Éirinn. [20]

(b) *Is minic a bhaintear úsáid as cánacha indíreacha mar ionstraim de pholasaí rialtais chun iompraíocht áirithe tomhaltóirí a athrú.*
(i) Mínigh an téarma **cáin indíreach**.
(ii) Mínigh an dóigh a bhféadfaí úsáid a bhaint as **cánacha indíreacha** chun iompraíocht áirithe tomhaltóirí a athrú. Bíodh samplaí agat ag tacú le do fhreagra.
(iii) Tabhair breac-chuntas ar idirghabháil **amháin**, seachas cánachas, a bhféadfadh rialtas smaoineamh ar í a chur i bhfeidhm d'fhonn iompraíocht tomhaltóirí a athrú.
[25]

(c) *€1.8 billiún an t-easnamh Rialtais [sa bhuiséad] a bhí ann in 2016, feabhas ar an easnamh €5.0 billiún a bhí ann in 2015.* ***(Foinse**: POS,* Iúil 2017*)*
(i) Sainmhínigh an téarma **easnamh sa bhuiséad**.
(ii) Déan plé ar na hiarmhairtí eacnamaíochta do gheilleagar na hÉireann a d'fhéadfadh a bheith ag baint le laghdú ar an easnamh sa bhuiséad.
(iii) An olc an rud é don gheilleagar i gcónaí go mbeadh easnamh sa bhuiséad? Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis le do fhreagra. [30]

[75 marc]

6. *Ba é +19,800 an imirce ghlan isteach go hÉirinn in 2017, dar leis an POS, an imirce ghlan isteach ab airde ó bhí 2008 ann.*

(a) (i) Déan cur síos ar na tosca is cúis leis an imirce idir thíortha.
(ii) Déan plé ar na hiarmhairtí eacnamaíochta do gheilleagar na hÉireann a bhaineann le méadú ar an inimirce. [30]

(b) Déan plé ar na hargóintí eacnamaíochta i bhfabhar **agus** in éadan Éire a bheith ina ball den Mhargadh Eorpach Aonair. [25]

Tá beagán os cionn €707 milliún curtha i leataobh ag rialtas na hÉireann in 2018 le tabhairt mar ***Chúnamh Forbartha Oifigiúil*** *do Thíortha Tearcfhorbartha.*

(c) Déan plé ar na buntáistí **agus** ar na dúshláin a ghabhann le Cúnamh Forbartha Oifigiúil do Thíortha Tearcfhorbartha (LDCs sa Bhéarla). [20]

[75 marc]

7. **(a)** Déan feidhmiú gheilleagar na hÉireann le 12 mhí anuas a mheasúnú i n**gach** ceann de na réimsí seo a leanas.
(i) Fás geilleagrach
(ii) Fostaíocht /dífhostaíocht
(iii) Boilsciú
(iv) Méid an Fhiachais Náisiúnta. [20]

(b) Tabhair breac-chuntas ar na buntáistí eacnamaíochta a ghabhann le rialú éifeachtach a dhéanamh ar earnáil na baincéireachta.
Ba chóir duit buntáistí do shaoránaigh **agus** buntáistí do thionscal na baincéireachta a chur san áireamh i do fhreagra.

[25]

(c) *Deimhnítear i Ráiteas Eacnamaíochta an tSamhraidh ag an Rialtas go méadófar caiteachas caipitiúil an rialtais de €500m in aghaidh na bliana ó 2019 go 2021.*
(**Foinse**: *www.rte.ie*, 2017)

(i) Mínigh **trí** argóint eacnamaíochta i bhfabhar méadú ar chaiteachas caipitiúil i ngeilleagar na hÉireann.
(ii) Déan plé ar an dóigh a bhféadfadh an caiteachas pleanáilte seo ag rialtas na hÉireann ar thionscadail chaipitiúla (tionscadail mhóra bhonneagair) teacht salach ar aon **dá** chuspóir eile de chuid an rialtais.

[30]

[75 marc]

8. **(a)** Taispeánann an tábla Ioncam Náisiúnta (Y), Caiteachas (C), Infheistíocht (I), Easpórtálacha (X) agus Iompórtálacha (M) do 2016 agus do 2017.

	Y	C	I	X	M
2016	?	80,000	20,000	90,000	90,000
2017	150,000	100,000	30,000	120,000	?

Ríomh iad seo a leanas agus **taispeáin do chuid oibre go léir**:

(i) luach an Ioncaim Náisiúnta in 2016

(ii) luach na nGlaneaspórtálacha in 2017

(iii) leibhéal an Choigiltis sa gheilleagar in 2017

(iv) méid an Iolraitheora. [20]

(b) Déan plé ar na buntáistí **agus** ar na dúshláin do gheilleagar na hÉireann a bhaineann le hInfheistíocht Dhíreach Eachtrach (FDI sa Bhéarla).

[25]

(c) *'Tugann na réamh-mheastacháin oifigiúla ar astuithe na ngás ceaptha teasa nach mbainfidh Éire amach na spriocanna atá leagtha síos ag an AE i gcomhair 2020 agus go mbeifear cuid mhaith faoina mbun.'*

(**Foinse**: An Chomhairle Chomhairleach ar Athrú Aeráide)

(i) Tabhair breac-chuntas ar **thrí** chúis eacnamaíochta a bhfuil ag méadú ar chosaint na timpeallachta mar chás ar an rialtas.

(ii) Mínigh beart **amháin** a d'fhéadfadh **gach** ceann díobh seo a leanas a dhéanamh chun cuidiú le hÉirinn spriocanna an AE a bhaint amach (i.e. astuithe carbóin a laghdú):
Daoine aonair; Gnólachtaí; Rialtas na hÉireann.

[30]

[75 marc]

Ná dearmad an scrúdpháipéar seo a thabhairt ar ais leis an/na (bh)freagarleabha(i)r ag deireadh an scrúdaithe.

Leathanach Bán

Leathanach Bán